

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Musiikki

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Äänitetuottaja

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

-

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esitys ei ole oikeasuuntainen. Esitys poikkeaa DSM-direktiivin lähtökohdista ja tavoitteista merkittävästi 17 artiklan toimeenpanon osalta. Koko 6 a luku tulee valmistella uudestaan direktiivin tavoitteet ja lähtökohdat huomioiden sekä seuraten 17 artiklan systematiikkaa ja sanamuotoja. Verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan implementoimiseksi oheispalveluista säädetään direktiivin vastaisesti. Eri lähetysmuotoja koskeva sääntely on tekijänoikeuslain systematiikan vastaista. Ehdotetussa 14 §:ssä säädetty opetustoimintaa koskeva rajoitus ei ole DSM-direktiivin eikä tietoyhteiskuntadirektiivin mukainen. Ehdotettua 23 §:n 2 momentin mukaista rajoitusta ei tule säätää. Rajoitukselle ei ole hallituksen esitysluonnoksessa esitettyjä perusteita.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esitys rikkoo DSM-direktiivin säätämisvaiheessa saavutetun tasapainon. Sisällön tuottajan sananvapauden suojaamista ylikorostetaan periaatetasolla tavalla, joka ei perustu direktiivin vaatimukseen eikä vastaa direktiivissä vahvistettua eri perusoikeuksien välistä tasapainoa. Tasapainon rikkominen estää direktiivin tavoittelemien lisensointimarkkinoiden kehittymisen oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien välillä. Rinnastamalla oheispalvelut lähetystoimintaan ja säätämällä alkuperämaan periaatteesta verkkolähetysdirektiivin vastaisesti luotaisiin sekaannusta ja epätasapainoa lisensointimarkkinoille. Säätämällä luonnoksen mukainen opetustoimintaa ja tieteellistä tutkimusta koskeva rajoitus tuhottaisiin olemassa oleva markkina. Esitys on tältä osin myös direktiivien vastainen.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

-

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonloughinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonloughintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonloughinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonloughinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

-

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Keskeiset huomiot:

- Hallituksen esitysluonnoksen mukainen rajoitus ei ole direktiivien mukainen eikä täytä rajoitusten säätämisen edellytyksiä asetetun kolmen kohdan testin vaatimuksia.
- Suoralisensoinnin ja sopimuslisenssin tulee säilyä ensisijaisena tapana mahdollistaa teosten käyttö opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa.

Perustelut. DSM-direktiivin 5 artiklan mukaan ”Jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeuksesta tai rajoituksesta direktiivin 96/9/EY 5 artiklan a, b, d ja e alakohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa, direktiivin 2001/29/EY 2 ja 3 artiklassa ja direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 1 kohdassa sekä tämän direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa säädettyihin oikeuksiin, jotta sallitaan teosten ja muun suojatun aineiston digitaalinen käyttö yksinomaan opetuksen havainnollistamiseen, siltä osin kuin käyttö on perusteltua tavoiteltavan ei-kaupallisen tarkoituksen vuoksi, edellyttäen, että

a) tällainen käyttö tapahtuu oppilaitoksen vastuulla sen tiloissa tai muissa paikoissa taikka suojatussa sähköisessä ympäristössä, johon ainoastaan oppilaitoksen oppilailta tai opiskelijoilla ja opetushenkilöstöllä on pääsy; ja

b) tällaisen käytön yhteydessä mainitaan lähde ja myös tekijän nimi, jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi.”

DSM-direktiivissä yksiselitteisesti säädetään, että DSM-direktiivin mukainen rajoitus voi koskea ainoastaan opetuksen havainnollistamista - laajempi rajoitus ei ole sallittu. Myös tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklassa mahdollistettu opetus- ja tutkimustoimintaa koskeva rajoitus sallii ainoastaan havainnollistamista koskevan rajoituksen. Tästä yksiselitteisestä lähtökohdasta huolimatta hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi merkittävästi laajempi rajoitus, joka olisi siis edellä mainittujen direktiivien vastainen.

Hallituksen esitysluonnoksen mukainen rajoitus ei täyttäisi kolmen kohdan testin edellytyksiä. Rajoitus olisi ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja haittaisi kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden perustuslain turvaamaa omaisuudensuojaa ja elinkeinon vapautta. Luonnoksen mukainen rajoitus mahdollistaisi kokonaisten teosten kopioinnin sen sijaan, että niitä hankittaisiin esimerkiksi koulun käyttöön. Toisin kuin luonnoksessa väitetään (s. 72), rajoitus Gramexin näkemyksen mukaan vaikuttaisi merkittävästi teosmakkiinaan ja oikeudenhaltijoiden etuihin. Lisäksi rajoitus olisi yllä kuvatulla tavalla selkeästi ristiriidassa teosten tavanomaisen käytön kanssa.

Hallituksen esitysluonnoksen virheellinen johtopäätös kolmen kohdan testin osalta johtuu mahdollisesti puutteellisesta vaikutusten arvioinnista ehdotettavan rajoituksen suhteen. Jos esimerkiksi oppilaitokset jatkossa kopioisivat äänitteet, tietokirjat, kaunokirjalliset teokset, nuottijulkaisut ja vastaavat materiaalit sen sijaan, että hankkisivat niitä koulun kirjastoon tai opiskelijoiden käyttöön, olisi tällä suora vaikutus teosten kaupallisen tuotannon edellytyksiin ja tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden taloudellisiin ja muihin oikeutettuihin etuihin. Rajoittamaton kopiointioikeus on myös ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa.

Gramexin näkemyksen mukaan suora sopiminen ja sopimuslisenssi tulee säilyttää ensisijaisena opetuksen teoksia koskevana lupajärjestelynä. Sopimuslisenssin rinnalle voitaisiin säätää direktiivin mukainen täydentävä rajoitussäännös opetuksen havainnollistamiseen.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

-

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Vastustamme tekijänoikeuslain 21 §:n rajoituksen laajentamista. Elokuvateosten sisällyttäminen täyden rajoituksen piiriin tarkoittaisi merkittävää korvausten menetystä av-alalle, joka heijastuisi myös äänitealalle.

Gramexin näkemyksen mukana merkittävin käytännön ongelma av-teosten opetustoiminnassa käytön osalta on YouTuben ja vastaavien palvelujen käyttöoikeuden puuttuminen. Hallituksen esitysluonnoksen mukainen rajoitus säätämällä ei mahdollistettaisi YouTuben, Netflixin, Yle Areenan tai vastaavien palvelujen käyttöä opetuksessa. Palvelujen käytöstä opetustoiminnassa tulisi edelleen sopia erikseen kyseisten palvelujen ja oikeudenhaltijoiden kanssa. Kullakin palvelulla on omat käyttöehtonsa, jotka määrittävät palvelun käytön rajat. Kaikkien edellä

mainittujen palvelujen käyttöehdoissa rajataan käyttö vain yksityiseen käyttöön. Rajoitussäännös ei mene sopimuksen edelle.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellisesta soveltamisesta tulee säätää DSM-direktiivin 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti siten, että teosten ja muun suojatun aineiston käyttö yksinomaan opetuksen havainnollistamiseen suojatuissa sähköisissä ympäristöissä katsotaan tapahtuvaksi Suomessa.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

-

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

-

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täyttyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

-

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

-

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Hallituksen esitysluonnoksen mukainen lainsäädäntö implementoisi DSM-direktiivin 12 artiklan Gramexin näkemyksen mukaan onnistuneesti. Lisäksi ehdotettavat tekniset ja rakenteelliset muutokset selkeyttävät kyseistä pykälää.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Sopimuslisenssijärjestön edustavuuden arvioinnista ja varmistamisesta tulisi säätää luonnoksen mukaisesti riittävän avoimesti jättäen tilaa tapauskohtaiselle harkinnalle. Mahdollisuutta tapauskohtaiseen harkintaa ei tule kaventaa laissa tai sen perusteluissa luonnosta enempää, jotta kussakin tilanteessa voidaan ottaa täysimääräisesti huomioon kyseisen tilanteen erityispiirteet.

Luonnoksen mukainen rakenne, jossa edustavuuden arviointi sidotaan yhteishallinnointilain 5 § 2 momentin mukaiseen valtuutukseen on onnistunut. Näin varmistetaan, että sopimuslisenssiorganisaatio edustaa suoraan relevantteja oikeudenhaltijoita sekä tuodaan näkyviin yhteys tekijänoikeuslain sopimuslisenssisääntelyn ja yhteishallinnointilain välille.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

Hallituksen esitysluonnoksen sääntely vastaa direktiiviä ja Gramex kannattaa sitä sellaisenaan.

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjärytysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien

lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetydirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Keskeiset havainnot

- Oheispalveluista tulee säätää verkkolähetydirektiivin mukaisesti.
- Oheispalveluita ei voida rinnastaa lähetystoimintaan.
- Edelleen lähettämistä ei tule rinnastaa alkuperäiseen lähettämiseen luonnoksessa esitetyllä tavalla.

Hallituksen esitysluonnoksen virheellisistä lähtökohdista oheispalveluista säädettäessä. Hallituksen esitysluonnoksen lähtökohdat oheispalvelujen osalta ovat pitkälti virheellisiä ja verkkolähetydirektiivin vastaisia. Tämän vuoksi ehdotettavat muutokset oheispalveluihin liittyen pykäliin 25 f, 25 h ja 64 ovat kestäättömiä.

Hallituksen esitysluonnoksessa sekoitetaan keskenään eri lähetystoiminnan muotoja ja lähettäjäyritysten oheispalvelut sekä säädetään oheispalvelujen luonteesta räikeästi direktiivin vastaisesti. Lähetystoimintaan ja oheispalveluihin liittyvät oikeudetkin ovat hyvin erilaiset ja jo tämä vien pohjan esitysluonnoksessa esitetyltä rinnastukselta. Esitysluonnoksen mukainen sääntely johtaisi sekavaan ja vaikeasti ymmärrettävään sääntelyyn, joka on direktiivin vastainen ja Gramexin edustamille oikeudenhaltijoille erittäin vahingollinen.

Verkkolähetydirektiivin johdantolauseessa 9 todetaan yksiselitteisesti, että alkuperämaan periaatteen soveltaminen tulee rajoittaa yksinomaan verkossa tarjottaviin oheispalveluihin: ” Alkuperämaan periaatetta olisi sovellettava yksinomaan oikeudenhaltijoiden tai oikeudenhaltijoita edustavien tahojen, kuten yhteishallinnointiorganisaatioiden ja lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden väliseen suhteeseen ja vain verkossa tarjottavan oheispalvelun tarjoamista, saamista tai käyttöä varten. Alkuperämaan periaatetta ei pitäisi soveltaa mihinkään myöhempään teosten tai muun suojatun aineiston langalliseen tai langattomaan yleisölle välittämiseen tai mihinkään myöhempään teosten tai muun suojatun aineiston langalliseen tai langattomaan yleisön saataviin saattamiseen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, tai mihinkään myöhempään kappaleen valmistamiseen verkossa tarjottavaan oheispalveluun sisältyvästä teoksesta tai muusta

suojatusta aineistosta.” Tämä on lähtökohta jätetty huomioimatta hallituksen esitysluonnoksessa 25 f, 25 h ja 64 b § muodostamassa kokonaisuudessa lähettäjäyritysten oheispalveluiden osalta.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan oheispalveluista, että ”Kyseiset palvelut on kuitenkin erikseen syytä mainita laissa lähettämisen yhteydessä, sillä tekijänoikeudessa on perinteisesti katsottu, että ohjelman saattaminen yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on demand), ei ole ohjelman lähettämistä yleisölle. Direktiivillä mahdollistetaan kuitenkin se, että lähettäjäyrietykset voivat hankkia oikeudet myös on demand -pohjaisesti tarjottaviin palveluihin samalla tavalla kuin tavanomaiseen lähetystoimintaan.

Ehdotetun 4 momentin muutokset perustuvat verkkolähetydirektiivin 3 artiklan 1 kohtaan (He luonnos, s. 85).”

Kyseisen rinnastuksen tekeminen ja sen perusteleminen verkkolähetydirektiivin 3 artiklan 1 kohdalla osoittaa havainnollisesti sen, miten perustavanlaatuisesti kyseistä artiklaa on tulkittu väärin. Tällaista oheispalvelujen rinnastusta lähetystoimintaan ei voida tekijänoikeuslain systematiikkaa rikkomatta tehdä, eikä verkkolähetydirektiivin 3 artiklan 1 kohta anna rinnastuksen tekemiselle tukea.

Verkkolähetydirektiivin 3 artikla koskee alkuperämaaperiaatteen soveltamista verkossa tarjottaviin oheispalveluihin. Oheispalvelulla tarkoitetaan lähetystoimintaa harjoittavan tahon palvelua, jossa on tarjolla televisio- tai radio-ohjelmia suorina lähetyksinä, suorien lähetysten on demand jälkilähetyksiä sekä näiden lähetysten oheismateriaalia. Artikla ei koske lähetystoimintaa kokonaisuudessaan, ja siten alkuperämaaperiaatetta sovelletaan vain lähettäjäyhtiöiden oheispalveluissa oleviin tiettyihin sisältöihin.

Lisäksi direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että alkuperämaan periaate ei vaikuta oikeudenhaltijoiden ja lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden sopimusvapauteen sopia oikeuksien hyödyntämisen rajoittamisesta, kunhan noudatetaan unionin oikeutta. Säädetessä oheispalveluista tulee tämä ottaa huomioon.

Toisin kuin hallituksen esitysluonnoksessa väitetään, verkkolähetydirektiivin 3 artiklan 1 momentilla ei mahdollisteta sitä, että lähettäjäyrietykset voivat yleisesti hankkia oikeudet myös on demand - pohjaisesti tarjottaviin palveluihin samalla tavalla kuin tavanomaiseen lähetystoimintaan. Kyseisellä artiklalla helpotetaan tiettyjen sisältöjen rajat ylittävää käyttöä luomalla oikeudellinen illuusio, jonka mukaan muissa jäsenvaltioissa tapahtuva käyttö tapahtuisi lähettäjäyrietyksen kotimaassa.

Ehdotettu sääntely oheispalvelujen suhteen vahingoittaisi merkittävästi olemassa olevaa lisensointimarkkinaa. Oheispalveluiden edelleen lähettämisen mahdollistamista perustellaan kansallisilla muutostarpeilla sivulla 31 seuraavasti: ”Edelleen lähettämiseen liittyy myös kansallisia muutostarpeita. Nykyinen tekijänoikeuslaki ei mahdollista sitä, että alkuperäisen lähetystoiminnan harjoittajan tarjoamat verkko-oheispalvelut voitaisiin lähettää edelleen. Tämä on toisinaan tarpeen siksi, että kyseisiin palveluihin kohdistuu maarajoituksia. Maarajoitukset liittyvät siihen, että lähetystoiminnan harjoittajat ovat hankkineet ainoastaan maantieteellisesti rajoitettuja oikeuksia ja näin ollen lähetystoiminnan harjoittajat ovat velvollisia rajoittamaan yleisön pääsy ohjelmiin. Kyseisiä maarajoituksia voidaan sinänsä ohittaa VPN-palvelujen avulla, mutta tällöin eivät tekijänoikeuden haltijat kuitenkaan saa käytöstä asianmukaisia korvauksia. Asiasta aiheutuu ongelmia erityisesti Ahvenanmaalla, jolla on läheiset kulttuuriset ja kielelliset suhteet Ruotsiin. Ahvenanmaalla voidaan edelleen lähettää Ruotsin television (SVT) lähetyksiä, mutta tällä hetkellä sopimuslisenssin turvin ei ole mahdollista sopia SVT:n verkko-oheispalveluiden (SVT Play) edelleen lähettamisestä Ahvenanmaalla.”

Ehdotettavan muutoksen vaikutuksia luoviin aloihin arvioidaan hyvin lyhyesti sivulla 44 seuraavasti: ”Kun edelleen lähettämistä koskevat mahdollisuudet näin ollen jossain määrin paranevat, voidaan tämän arvioida tarjoavan edellytykset uudelle liiketoiminnalle ja lisääntyville tuloille yhteishallinnointiorganisaatioille ja sitä kautta parantavan luovien alojen ammattilaisten ja yritysten taloudellista asemaa.” Gramexin näkemyksen mukaan ehdotettavan sääntelyn vaikutus sen edustamien oikeudenhaltijoiden asemaan olisi erittäin haitallinen eikä luonnoksessa esitetyllä tavalla positiivinen.

Hallituksen esitysluonnoksen logiikka perustella kansallista muutostarvetta estojen teknisen kiertämisen mahdollisuudella on täysin kestävä. Lisäksi muutostarpeen perusteluissa sivuutetaan verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan mukaisen alkuperämaan periaate, jonka tarkoitus on helpottaa oikeuksien hankkimista verkossa tarjottavien oheispalvelujen tarjoamiseksi maiden rajojen yli.

Lähetäjäyhtiöt hankkivat sisältöjen käyttöoikeuksia tavallisesti vain toiminta-alueelleen, eli rajatulle maantieteelliselle alueelle. Tämä on alalla normaali kauppatala ja lisensointimarkkinat ovat muodostuneet sen mukaisiksi. Verkkolähetysdirektiivin oheispalveluja koskevalla alkuperämaan periaatteella laajennetaan hankittujen oikeuksien alaa kattamaan kaikki jäsenvaltiot tiettyjen sisältöjen osalta.

Verkossa tarjottavien sisältöpalvelujen käyttö on viime vuosina lisääntynyt voimakkaasti ja voidaan olettaa, että tulevaisuudessa tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen kuluttaminen tulee painottumaan entistä enemmän verkossa tarjottaviin palveluihin. Ehdotettavalla sääntelyllä rajoitettaisiin oikeudenhaltijoiden sopimusvapautta heikentämällä mahdollisuutta lisensoida tältä osin sisältöjä ensisijaisella markkinalla.

Hallituksen esitysluonnoksessa vaikutusten arviointi on täysin riittämätön. Kyseessä olisi erittäin suuri muutos lisensointimarkkinan eri alueilla. Arviossa ei oteta kantaa ehdotetun sääntelyn vaikutuksiin olemassa olevaan lisensointimarkkinaan eikä edes mainita mahdollisista vaikutuksista oheispalvelujen kanssa samalla markkinalla toimiviin palveluihin. Esimerkiksi Netflix ja Elisa Viihde tyyppiset palvelut voisivat saada kilpailijoita, joiden lisensointi hoidettaisiin edelleen lähettämisenä vallitsevan käytännön vastaisesti.

Miten hallituksen esitysluonnoksen ongelma oheispalvelujen osalta olisi ratkaistavissa. Tekijäoikeuslain lähetystoimintaa koskevan sääntelyn yksi ongelma on, että lakitekstiä lukemalla on vaikeaa määrittää eri lähetysmuotojen rajat. Lainmuutoksen lähtökohta tulee olla, että rajat selvennetään. Hallituksen esitysluonnos vie vallitsevaa tilannetta merkittävästi epäselvempään suuntaan ja aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta.

Lähettäjäyriyten oheispalveluja koskeva ongelma hallituksen esitysluonnoksessa olisi korjattavissa säätämällä oheispalveluista omassa pykälässään ja verkkolähetydirektiivin mukaisesti, sekoittamatta oheispalveluja alkuperäiseen tai edelleen lähettämiseen.

Oheispalveluja ei voida rinnastaa alkuperäiseen tai edelleen lähettämiseen luonnoksessa esitetyllä tavalla, sillä teosten välittäminen yleisölle on demand ei käsitteellisesti kuulu lähetystoiminnan alaan, eikä sitä ole siihen mahdollista sisällyttää. Lähetystoiminta ei kata sisältöjen tarjoamista on demand.

Verkkolähetydirektiivin 3 artiklaa mukaillen oheispalveluja koskeva pykälä voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: ”Sopimus, joka koskee teosten tai muun suojatun aineiston yleisölle välittämistä ja sen nimenomaisesti edellyttämää kappaleiden valmistamista lähettäjäyriyksen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla verkossa tarjottavissa oheispalveluissa, käsittää teosten tai muun suojatun aineiston käytön osana oheispalveluun sisältyvää alkuperäistä sisältökokonaisuutta Euroopan unionin alueella, ellei toisin ole sovittu.

Verkossa tarjottavilla oheispalveluilla tarkoitetaan lähettäjäyriyksen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla tarjottavia palveluja, joissa yleisöllä on verkossa pääsy muuttamattomaan televisio- tai radiolähetykseen samanaikaisesti lähetysten kanssa sekä lähettäjäyriyksen valvonnassa ja vastuulla tarjottavia palveluja, joissa yleisöllä on pääsy televisio- ja radio-ohjelmiin määrätyn ajaksi siitä, kun lähettäjäyriyksen on ne lähettänyt televisiossa tai radiossa. Lisäksi oheispalveluihin kuuluvat ne lähettäjäyriyksen valvonnassa ja vastuulla tarjottavat palvelut, joilla annetaan pääsy lähetyksiä monipuolistaviin tai muulla tavalla käsitteleviin oheisaineistoihin, kuten esikatselu, syvällisempi käsittely, täydentäminen tai kommentointi.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan radio-ohjelmiin ja ainoastaan sellaisiin televisio-ohjelmiin, jotka ovat uutis- ja ajankohtaisohjelmia tai lähettäjäyrittäjien kokonaan rahoittamia omia tuotantoja.

Mitä 1 momentissa säädetään ei sovelleta urheilutapahtumien tai niihin sisältyvien teosten tai muun suojatun aineiston yleisölle välittämiseen televisiolähetyksissä.”

Gramexin näkemyksen mukaan on tarpeellista määrittellä oheispalvelut lakitekstissä perustelujen sijaan. Alkuperämaan periaatteen soveltamisen rajojen tulisi ilmetä lakitekstistä ja oheispalvelun määrittely on tärkeä osa rajojen määrittelyä.

Edelleen lähettämistä ei tule rinnastaa alkuperäiseen lähettämiseen. Luonnoksen mukainen sääntely käytännössä hävittäisi kotimaisten televisio-ohjelmien edelleen lähettämisen tilanteissa, joissa alkuperäistä televisiolähetystä lähetetään maanpäällisessä verkossa, määrittelemällä edelleen lähettämisen alkuperäiseksi lähettämiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan nykyisen 4 momentin poistamista, koska se voi aiheuttaa sekaannusta. Poistettavaksi ehdotetussa momentissa säädetään, että ”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa lähetystä muuttamatta.” Gramexin näkemyksen mukaan poistettavaksi ehdotettava pykälä tulisi säilyttää, sillä se selventää lähetysmuotojen välistä rajapintaa.

Luonnoksen mukainen uusi 4 momentti on seuraavanlainen: ”Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muussa kuin maanpäällisessä verkossa tapahtuvaan lähetykseen, jos lähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyrittäjän lähetys maanpäällisessä verkossa, sekä teoksen saattamiseen yleisön saataviin lähettäjäyrittäjien oheispalvelussa.”

Uutta 4 momenttia perustellaan teknologianeutraaliudella, mutta tosiasiallisesti uusi muotoilu toisi 25 f § 1 momentin soveltamisalaan, eli alkuperäisen lähettämisen piiriin, myös muiden kuin lähettäjäyhtiön samanaikaiset lähetykset, jotka ovat tosiasiallisesti edelleen lähettämistä. Tämä poistaisi oikeudenhaltijoilta yhden lisensoitavan lähteen ja olisi ristiriidassa Bernin sopimuksen (SopS 78/1986), SatCab direktiivin (93/83/EYT) ja nyt implementoitavan verkkolähetysdirektiivin kanssa.

Edelleen lähettäminen on samanaikaista ja muuttamatonta, muun kuin alkuperäisen lähettäjäyrittäjän harjoittamaa lähetyksiin sisältyvien teosten yleisölle välittämistä. Määrittelyn kannalta sillä ei ole merkitystä sillä, lähettääkö alkuperäinen lähettäjäyrittäjä lähetyksiä maanpäällisessä verkossa vai ei. Tekijänoikeudellisesti relevanttia edelleen lähettämistä voi tapahtua samaan aikaan kun alkuperäistä lähetystä lähetetään maanpäällisessä verkossa. Maanpäällisen lähettämisen kanssa samanaikaista lähettämistä ei voida määrittellä kansallisesti alkuperäiseksi lähettämiseksi hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla.

Siirtymäsäännökset. Verkkolähetydirektiivin siirtymäsäännös tulee ottaa huomioon hallituksen esityksessä.

Direktiivin 11 artiklan mukaan: ”Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttöä koskeviin sopimuksiin, jotka koskevat verkossa tarjottavan oheispalvelun aikana tapahtuvan teoksen tai muun suojatun aineiston langallista tai langatonta yleisölle välittämistä ja teoksen tai muun suojatun aineiston langallista tai langatonta yleisön saataviin saattamista siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, sekä verkossa tarjottavan kyseisen palvelun tarjoamisen, saamisen tai käytön edellytyksenä olevaa kappaleen valmistamista, jotka ovat voimassa 7 päivänä kesäkuuta 2021, sovelletaan 3 artiklaa 7 päivästä kesäkuuta 2023, jos ne raukeavat kyseisen päivämäärän jälkeen.

Edellä olevan 8 artiklan soveltamisalaan kuuluvaan yleisölle välittämiseen saatuihin lupiin, jotka ovat voimassa 7 päivänä kesäkuuta 2021, sovelletaan 8 artiklaa 7 päivästä kesäkuuta 2025, jos ne raukeavat kyseisen päivämäärän jälkeen.”

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetydirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyrittäjien verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös

lähettäjäryityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tekniikkaneutraalisuus. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan edelleen lähettämistä koskevan 25 h §:n osalta, että ”Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan verkkolähetysdirektiivin vaatimuksia, erityisesti sääntelyn tekniikkaneutraalisuuden osalta. Pykälää muutettaisiin myös sisällöllisesti sen varmistamiseksi, että edelleen lähettäminen voisi koskea myös 25 f §:ssä tarkoitetun oheispalvelun edelleen lähettämistä. Lisäksi pykälää yksinkertaistettaisiin ja selkeytettäisiin kielellisesti.”

Gramex kannattaa sitä, että tekijänoikeuslain kirjojustapaa edelleen lähettämisen osalta muutetaan teknologianeutraaliksi. Tämä onnistuisi yksinkertaisesti poistamalla tekijänoikeuslain 25 h § 2 momentista sana ”kaapeleitse”.

Oheispalvelut. Verkko-oheispalvelujen tarjoaminen ei ole edelleen lähettämistä, eikä sitä sellaiseksi voida säätää. Oheispalveluja ei voida aiemmin esitetyin perustein rinnastaa lähetystoimintaan eikä oheispalveluja tule voida edelleen lähettää.

Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 86 todetaan, että ”Luvanvaraista edelleen lähettämistä olisi esimerkiksi se, että edelleen lähettäjä ylläpitää ja tarjoaa peilisivuston. Ehdotettu ratkaisu vastaisi Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin sääntelymallia.” Esitysluonnoksessa esitetty tulkinta Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentista on virheellinen – oheispalveluita ei voi Tanskan tekijänoikeuslain nojalla edelleen lähettää. Peilisivustoja voidaan 35 § 5 momentin perusteella lisensoida sopimuslisenssin nojalla.

Muutoin oheispalvelujen edelleen lähettämisen osalta viittaamme kohtaan 7.1, jossa oheispalveluista säätämien ongelmia on käsitelty kokonaisuudessaan. Samaan oheispalveluista säätämisen kokonaisuuteen liittyy myös hallituksen esitysluonnoksen 64 b § ”Maantieteelliset rajat ylittävä radio- tai televisiolähetys”. 64 b § koskevat huomiot on esitetty lausunnon kohdassa 14 Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua.

Edelleen lähettämisen määritelmä. Edelleen lähettämisen käsite ei ole kansallisesti määriteltävissä, sillä sen tulee olla Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja direktiivien mukainen. Oheispalvelut eivät kuulu edelleen lähettämisen määritelmän piiriin, eikä niitä voida kansallisesti säätää käsitteellisesti edelleen lähettämiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 30 on kerrassaan erikoinen kuvaus edelleen lähettämisen määritelmästä: ”Se, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä vai lähetyksen edelleen lähettämisestä, ei siten määräydy sen mukaan, millä teknologialla lähetys tapahtuu. Ratkaisevaa on, kattavatko alkuperäistä lähetystoimintaa varten hankitut oikeudet jakelukanavan vai ei. Edelleen lähettämistä ei myöskään ole Suomessa pidetty mahdollisena ilman alkuperäistä lähetystä, jota voisi lähettää edelleen.”

Väite on perusteeton eikä pidä paikkaansa. Se onko tietyssä tilanteessa kyseessä edelleen lähettäminen vai ei määräytyy toiminnan luonteen perusteella. Edelleen lähettämisen määrittely ei liity mitenkään alkuperäistä lähetystoimintaa harjoittavan tahon sopimustoimintaan. Kyseinen kohta hallituksen esitysluonnoksen perusteluista tulee poistaa.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissääntelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimukseen liittyviä säännöksiä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin "erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat". Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

-

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

-

9.5. Tarve sopimulisenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimulisenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimulisenssisäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

-

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

-

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Keskeiset havainnot

- Virheellinen lähtökohta DSM-direktiivin 17 artiklan tulkinnassa vääristää perusoikeuspunnintaa.
- Sisällön tuottajan sananvapautta ylikorostetaan perusteetta tavalla, joka johtaa direktiivissä säädetyn perusoikeustasapainon järkkymiseen ja osaltaan direktiivin vastaiseen sääntelyyn.
- Perusoikeuspunninnan käytännön konteksti on sivuutettu. Tämä johtaa sananvapauden ylikorostumiseen.
- Tekijänoikeuslaissa oikeudenhaltijoiden persoonan kunnioittamisen suojaamiseksi säädetyt moraalisia oikeuksia ei huomioida punninnassa.

Perusoikeuspunninnan lähtökohdista. Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 123 todetaan ehdotettuun 6 a lukuun liittyen, että ” Kyseinen sääntelykokonaisuus edellyttää tekijän omistusoikeuden, verkkosisällönjakopalvelun elinkeinovapauden ja sisällön tuottajan sananvapauden välistä tarkkaa punnintaa.”

Gramexin näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuksia koskevassa pohdinnassa, jolla perustellaan direktiivin vastaista implementointia, jätetään huomioimatta se tosiseikka, että antaessaan direktiivin toimeenpanon jäsenvaltioiden tehtäväksi Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto ovat jo suorittaneet perusoikeuspunninnan Euroopan unionin perusoikeuskirjan näkökulmasta. Tämän punninnan pohjalta direktiivin 17 artiklaan ja johdantolauseisiin on säädetty tasapainon takaavat mekanismit.

Direktiivin johdantolauseen 84 mukaan ”Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon erityisesti perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet. Sen vuoksi tätä direktiiviä olisi tulkittava ja sovellettava näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.”

Vaikuttaa siltä, että muissa Pohjoismaissa on hyväksytty se lähtökohta, että direktiivissä on jo huomioitu perusoikeuksien välinen tasapaino Euroopan unionin perusoikeuskirjan valossa, ja että asia ei edellytä hallituksen esitysluonnoksen kaltaista voimakasta puuttumista direktiivin lähtökohtiin kansallisen perusoikeussääntelyn näkökulmasta. Ruotsissa DSM-direktiivin 17 artikla ehdotetaan saatettavaksi voimaan pitkälti direktiivin rakennetta ja sanamuotoja noudattaen (Upphovsrätten på den digitala inre marknaden, Ds 2021:30). Näin on toimittu myös Tanskassa.

Gramex ei näe perustetta sille, että Suomessa olisi hallituksen esitysluonnoksessa kuvattu tarve poiketa Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston sekä muiden pohjoismaiden valitsemasta linjasta.

Direktiivin vastaisten lähtökohtien vaikutus perusoikeuspunnintaan. Hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunninta, kuten koko 6 a luvun ehdotettu sääntely, pohjautuu direktiivin väärään tulkintaan. Tästä syystä muodostuu harhakuva siitä, että DSM-direktiivin 17 artiklan voimaansaattaminen edellyttäisi vielä tässä vaiheessa laajaa perusoikeuspunnintaa.

Verkkosisällönjakopalvelut ovat direktiivin 17 artiklan mukaan aktiivisia teosten yleisölle välittäjiä, joihin ei tältä osin sovelleta sähkökauppadirektiivin tallennuspalveluita koskevaa vastuuvapaussääntelyä. Tätä yksiselitteistä lähtökohtaa hallituksen esitysluonnoksessa ei jostain syystä hyväksytä.

Hallituksen esitysluonnoksen (s.58) mukaan ”Voidaan todeta, että DSM-direktiivin 17 artikla ilmentää korotettua huolellisuusvelvoitetta verrattuna sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklassa säädettyyn säilytyspalvelun (hosting) vastuuvapauteen. Myös DSM-direktiivin 30 artiklassa 17 artiklaa luonnehditaan ”erityiseksi vastuujärjestelmäksi.” Tämä virheellinen lähtökohta ilmenee läpi 6 a luvun.

Direktiivin 17 artiklan 1 kohdassa todetaan yksiselitteisesti, että ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitettun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.”

Kyseisen artiklan 3 kohdassa säädetään verkkosisällönjakopalvelujen suhteesta sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklassa säädettyyn säilytyspalvelun (hosting) vastuuvapauteen seuraavasti: ”Kun verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen tässä artiklassa säädetyn edellytyksin, direktiivin 2000/31/EY 14 artiklan 1 kohdassa säädettyä vastuun rajoitusta ei sovelleta tämän artiklan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin.”

Gramexin näkemyksen mukaan on ilmeistä, että direktiivin 17 artikla ei ilmennä korotettua huolellisuusveloitetta suhteessa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklassa säädettyyn vastuuvapauteen. Direktiivissä säädetään yksiselitteisesti, että verkkosisällönjakopalvelut ovat aktiivisia toimijoita välittäessään teoksia yleisölle. Tästä syystä passiivisille säilytyspalveluille säädettyä vastuurajoitusta ei luonnollisesti voida soveltaa verkkosisällönjakopalveluihin tältä osin, ja näin myös direktiivissä yksiselitteisesti säädetään.

Kun lähtökohta verkkosisällönjakopalvelujen luonteesta on tulkittu väärin, heijastuu se voimakkaasti myös hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunnintaan.

Lisäksi ylläkin lainattu hallituksen esitysluonnoksen toteamus ”Myös DSM-direktiivin 30 artiklassa 17 artiklaa luonnehditaan ”erityiseksi vastuujärjestelmäksi” on irrotettu kontekstistaan ja luo hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla harhaanjohtavan kuvan siitä, mitä kyseisellä lauseella direktiivissä tarkoitetaan.

Direktiivin 17 artikla on erityinen vastuujärjestelmä muun muassa siitä syystä, että verkkosisällönjakopalvelu voi vapautua vastuusta tiettyjä toimia suorittamalla ja sen solmimien sopimusten tulee kattaa käyttäjien (sisällön tuottajien) toimia. Lauseella ei direktiivissä tarkoiteta sitä, että 17 artiklan vastuujärjestelmä olisi jotenkin erityinen suhteessa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklan mukaiseen vastuuvapauteen – direktiivissähän todetaan nimenomaisesti, että kyseistä vastuurajoitusta ei sovelleta.

Perusoikeuksien tasapaino direktiivissä. Direktiivin johdantolauseessa 70 tiivistyy Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston näkemys Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määrättyjen perusoikeuksien, kuten sanavapaus ja taiteen vapaus sekä omistusoikeus, tasapainon välillä sekä keinot tasapainon saavuttamiseksi. Tasapainon löytämiseksi direktiivissä säädetään lainausta, arvostelua, selostusta, karikatyyriä, parodiaa ja pastissia koskevat rajoitukset pakollisiksi. Aiemmin kyseiset poikkeukset olivat jäsenvaltioille valinnaisia.

Kyseisten rajoitusten käytännön toteutumisen varmistamiseksi verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajilla tulee direktiivin mukaan olla käytössään valitus- ja oikeussuojamekanismi, jonka avulla

käyttäjät (sisällön tuottajat) voivat valittaa palveluun tekemiensä latausten suhteen toteutetuista toimista. Lisäksi säädetään, että tällaisten mekanismien mukaan esitetyt valitukset käsitellään ilman aiheetonta viivytystä, ja niihin sovelletaan ihmisen tekemää arviointia. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että käyttäjät voivat käyttää tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja riitojen ratkaisemiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunninnasta.

Virheellinen lähtökohta vääristää. Perusoikeuspunninnassa on sama virheellinen lähtökohta, kuin koko 6 a luvun sääntelyssä. Verkkosisällönjakopalvelut samaistetaan tallennuspalveluihin, vaikka direktiivin mukaan ne eivät sellaisia ole välittäessään käyttäjien palveluun lataamia teoksia yleisölle. Tästä syystä tallennuspalveluita koskevasta sääntelystä ja tuomioistuinratkaisusta ei voida tehdä hallituksen esitysluonnoksen mukaisia johtopäätöksiä perusoikeuksien tasapainon suhteen.

Käytännön konteksti sivuutettu. Hallituksen esitysluonnoksessa ei aseteta verkkosisällönjakopalvelujen käyttäjien sananvapauden vaarantumista käytännön kontekstiin, vaikka asiaa valmistelevalle virkamiestyöryhmälle on toimitettu tietoja tähän liittyen.

Lisäksi luonnoksessa sivulla 135 väitetään virheellisesti, että tekijänoikeuden haltijoille olisi annettu jonkinlainen valta-asema, ja sen vuoksi perusoikeuksien välisen tasapainon saavuttamiseksi on lainsäädännöllä luotava takeet. Direktiivin yksi päätavoite on palauttaa tasapaino lisensiointimarkkinoille selventämällä, että verkkosisällönjakopalveluiden toiminnassa on kyse yleisölle välittämisestä tai saataville saattamisesta, mikä edellyttää asianmukaisia lupia oikeudenhaltijoilta.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluista ja ehdotetusta raskaasta sääntelystä saa sellaisen kuvan, että oikeudenhaltijoiden toimet oman sisältönsä suojaamiseksi luvattomalta käytöltä verkkosisällönjakopalveluissa olisivat suurikin riski käyttäjien sananvapaudelle. Usean vuoden ajalta kertyneiden käytännön kokemusten valossa asia ei ole näin.

Alla otteita Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n virkamiestyöryhmälle toimittamista tiedoista:

”TTVK:n toimesta on YouTubesta poistettu 1.1.2013–9.6.2020 välisenä aikana yli 45 150 videota. YouTuben lisäksi videoita on poistettu tänä aikana lähes

3 000 kappaletta muista alustapalveluista, suurimmaksi osaksi Daily Motionista ja Vimeosta.

Alasottojen kohteena olevilla videoilla on ollut tyypillisesti kotimaisia av-sisältöjä, musiikkia tai äänikirjoja ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. TTVK:lla on valtuudet ottaa alas ainoastaan sen jäsenten edustamien oikeudenhaltijoiden sisältöjä, ja resurssisyistä alasotot rajoittuvat esimerkiksi musiikin osalta vain kotimaiseen sisältöön.

YouTube-alasotoista on käyttäjän mahdollista tehdä vastailmoitus. Vastailmoitus on YouTubeille lähetettävä oikeudellinen pyyntö palauttaa väitetyn tekijänoikeusloukkauksen johdosta poistettu video. YouTuben järjestelmästä saatavan tiedon mukaan 29.3.2013– 28.12.2018 välisenä aikana TTVK on saanut yhteensä 20 vastailmoitusta. Lisäksi joitakin poiston peruutuspyyntöjä on tullut sähköpostitse suoraan TTVK:n lakimiehille.

...

Tiedossamme on vain yksi vastailmoitus, jossa on nimenomaisesti vedottu parodiaan.

...

Tekijänoikeuden loukkauksista on siis tehty pelkästään YouTubeen yli 45 150 alasottopyyntöä, joista on tullut vähän yli 20 vastailmoitusta. Kaksi näistä on tietojemme mukaan hyväksytty ts. niissä tapauksissa ei ole tapahtunut tekijänoikeuden loukkausta ja video on palautettu.”

Vajaa 50 000 puuttumista luvattomaan käyttöön on saanut aikaan hieman yli 20 vastustusilmoitusta. Näiden lukujen perusteella on ilmeistä, että hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt toimet sanavapauden turvaamiseksi oikeudenhaltijoiden perusoikeuksia rajoittamalla ovat perusteettomia ja täysin kohtuuttomia sekä muuttavat perusoikeuksien tasapainoa direktiivin vastaisesti.

Oikeudenhaltijoiden moraaliset oikeudet unohdettu. Hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunninnassa on sivuutettu käytännössä täysin oikeudenhaltijoiden moraalisten oikeuksien vaikutus ja tekijänoikeus nähdään vain omaisuudensuojan kautta. Moraaliset oikeudet liittyvät tekijän persoonan kunnioittamiseen ja niillä suojataan tekijän erityistä suhdetta teokseensa.

Nyt voimaan saatettavaksi ehdotetut tekijänoikeuden rajoitukset ovat rajoituksia oikeudenhaltijoiden taloudellisiin oikeuksiin. Rajoitukset perustuvat tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) 5 artiklan 3 kohdan sallittujen rajoitussäännösten luetteloon.

Taloudellisten oikeuksien rajoitukset eivät vaikuta moraalisiin oikeuksiin. Vaikka teoksen käyttö esimerkiksi parodiassa olisi sallittua lakiin sisältyvän rajoitussäännöksen nojalla ilman tekijän lupaa, niin tällöinkään teoksen käyttö ei saa loukata tekijän moraalisia oikeuksia (Harenko – Niiranen – Tarkela: tekijänoikeus (2016) s. 72). Hallituksen esitysluonnoksessa on jätetty huomioimatta tämä tekijänoikeuden osa-alue kokonaan ja taloudellisiin oikeuksiin säädettäviä rajoituksia käsitellään absoluuttisina.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Keskeiset havainnot

Ehdotettua uutta satunnaisen käytön poikkeusta ei tule säätää.

- Satunnaisen käytön poikkeuksen säätämiseksi ei ole löydettävissä perustetta DSM-direktiivistä.
- Poikkeuksen säätämiseksi ei ole direktiivin ulkopuolistakaan perustetta.
- Hallituksen esitysluonnoksen mukainen rajoitus ei täytä rajoitusten säätämisen edellytyksiä asetettua kolmen kohdan testin vaatimuksia.
- Poikkeuksen säätämisen vaikutuksia ei ole arvioitu.

Hallituksen esitysluonnoksessa tekijänoikeuslakiin ehdotetaan säädettävän 23 §:n 2 momentti seuraavasti: ”Julkistetun teoksen satunnainen ja osittainen sisällyttäminen toiseen teokseen on sallittua edellyttäen, että sisällyttämisellä on teoksessa toisarvoinen merkitys.”

Esitysluonnoksen perusteluissa sivulla 34 todetaan, että muutos perustuu DSM-direktiivin 17 artiklaan. Esitysluonnoksessa viitataan direktiivin 17 artiklan 7 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että käyttäjät voivat kussakin jäsenvaltiossa käyttää kaikkia seuraavia voimassa olevia poikkeuksia tai rajoituksia ladatessaan sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä: a) lainaukset, arvostelu, selostus; b) käyttö karikatyyrissä, parodiassa tai pastississa. Listalla ei mainita satunnaisen sisällyttämisen poikkeusta. DSM-direktiivissä ei siis ole asetettu jäsenvaltioille velvoitetta satunnaisen sisällyttämisen poikkeuksen säätämiseen.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa sivulla 25 todetaan, että satunnaisen sisällyttämisen poikkeus voi kuulua niihin tietoyhteiskuntadirektiivin rajoituksiin, jotka liittyvät lainaukseen, arvosteluun ja selostukseen. Tämä erikoisen avoin päätelmä on virheellinen. Arvostelun tai selostuksen tekeminen edellyttää aina sitä, että käytettävään teokseen viitataan nimenomaisesti, mitä ei voida pitää luonteeltaan satunnaisena - teoksen käyttö arvostelussa tai selostuksessa on kaikkea muuta kuin satunnaista. Satunnaisen sisällyttämisen poikkeusta ei ole tarvetta sisällyttää tekijänoikeuslakiin myöskään lainauksen mahdollistamiseksi. Lainaus on jo mahdollistettu voimassa olevan tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattioikeudella. Säännöksen mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Satunnaisen sisällyttämisen poikkeusta ei siis tarvita myöskään lainauksen mahdollistamiseksi.

Satunnaisen sisällyttämisen poikkeuksen osalta on lisäksi tärkeä huomata, että sitä koskeva vaikutustenarviointi puuttuu käytännössä kokonaan hallituksen esitysluonnoksesta. Tietoyhteiskuntadirektiivin johdantolauseessa 44 todetaan, että direktiivin mukaisia poikkeuksia ei saa soveltaa tavalla, joka haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja tai on ristiriidassa hänen teoksensa tai muun aineistonsa tavanomaisen hyödyntämisen kanssa. Johdantolauseessa todetaan edelleen, että poikkeuksista säädettäessä olisi erityisesti otettava huomioon lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä, minkä vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan olisi ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista.

Hallituksen esitysluonnoksessa kyseistä tietoyhteiskuntadirektiivin edellyttämää vaikutustenarviointia ei ole tehty satunnaisen sisällyttämisen poikkeuksen osalta. Poikkeuksen käyttöönottoa on perusteltu käyttäjien ilmaisunvapaudella tekemällä direktiivistä virheellisistä päätelmiä yllä kuvatulla tavalla. Asiaa ei ole arvioitu millään tavalla oikeudenhaltijoiden näkökulmasta.

DSM-direktiivin yksi päätavoite on lisensointimarkkinoiden kehityksen edistäminen oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelujen välillä. Oikeudenhaltijoilla tulee olla mahdollisuus lisensoida ehdotettavan rajoituksen mukainen käyttö muun muassa verkkosisällönjakopalveluissa sähkökauppadirektiivin johdantolauseessa 44 kuvatulla tavalla. Gramexin tiedossa ei ole, että missään muussa jäsenvaltiossa olisi säädetty vastaava rajoitus DSM-direktiivin implementoinnin yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella DSM-direktiivin voimaansaattaminen ei edellytä satunnaisen sisällyttämisen poikkeuksen säätämistä eikä siihen ole muutenkaan tarvetta. Gramex katsoo, ettei tekijänoikeuslakiin tule säätää ehdotettua 23 §:n 2 momentin mukaista rajoitusta teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Keskeiset havainnot

- Verkkosisällönjakopalvelujen vastuusta säädetään direktiivin yksiselitteisen sanamuodon vastaisesti. Tämä väärä lähtökohta näkyy koko 6 a luvun sääntelyssä.
- Sääntelyn lähtökohtana tulee olla verkkosisällönjakopalvelujen tekijänoikeudellinen vastuu direktiivin mukaisesti.
- Ehdotetussa 55 a §:ssä olevan valuvian vuoksi koko 17 artiklan implementointi on aloitettava alusta – pykälien lisäksi perustelut kuvastavat virheellistä direktiivin tulkintaa.

Vastuu ja siitä vapautuminen. Direktiivin 17 artiklan 1 kohta asettaa jäsenvaltioille yksiselitteisen veloitteen säätää siitä, että verkkosisällönjakopalveluiden toiminta on yleisölle välittämistä tai yleisön saataviin saattamista. Tästä syystä verkkosisällönjakopalveluiden on saatava toimintaan oikeudenhaltijoilta lupa.

Luonnos ei direktiivin yksiselitteisestä määräyksestä huolimatta säädä 17 artiklan 1 kohtaa voimaan.

Luonnoksen lähtökohta poikkeaa merkittävästi siitä, mitä direktiivissä edellytetään. Direktiivin mukaan verkkosisällönjakopalveluiden toiminnassa on kyse tekijänoikeudellisen vastuun synnyttävästä toiminnasta – luonnoksen mukaan vastuu syntyy vasta, kun verkkosisällönjakopalvelu jättää toteuttamatta tiettyjä toimia.

DSM-direktiivin 17 artiklan 4 kohdan mukaan verkkosisällönjakopalvelu voi vapautua vastuusta täyttämällä tietyt kumulatiiviset edellytykset: ”Jos lupaa ei myönnetä, verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ovat vastuussa tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston luvattomasta yleisölle välittämistä, mukaan lukien tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston saattaminen yleisön saataville, paitsi jos palveluntarjoajat osoittavat, että ne ovat

a) toteuttaneet toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan ja

b) toteuttaneet toimia parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaakseen, että tietyt teokset ja muu suojattu aineisto, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa; ja joka tapauksessa

c) toimineet oikeudenhaltijoilta riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi

verkkosivustoiltaan sekä toteuttaneet parhaansa mukaan b alakohdan mukaisesti toimia estääkseen niiden tulevat lataukset palveluun.”

Lähtökohtaisesta vastuusta ja siitä vapautumisesta tulee Suomessa säätää direktiivin mukaisesti eikä hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla, jossa vastuuta ei lähtökohtaisesti ole vaan se syntyy vasta, mikäli palveluntarjoaja ei ole ryhtynyt tiettyihin toimiin.

Parhaansa mukaan. Hallituksen esitysluonnoksessa ei säädetä verkkosisällönjakopalveluille direktiivin 17 artiklan 4 b)-kohdan mukaista velvoitetta toteuttaa toimia parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaakseen, että tietyt teokset ja muu suojattu aineisto, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole palvelussa saatavissa.

Direktiivin 17 artiklan 4 kohdan a) – c) alakohdissa asetetaan verkkosisällönjakopalveluille velvollisuus toimia parhaansa mukaan täyttääkseen kyseiset kumulatiiviset vaatimukset vapautuakseen 17 artiklan 1 kohdan mukaisesta vastuusta. Lisäksi c)-alakohdassa edellytetään verkkosisällönjakopaleluista toimintaa viipymättä.

Luonnoksen mukaan verkkosisällönjakopalveluiden tulisi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteeseen, joiden tulisi olla oikeasuhtaisia. Luonnoksen ”asianmukaisten toimenpiteiden vaatimus” ei vastaa direktiivin yksiselitteisiä vaatimuksia ja on direktiivin vastainen. Tämän lisäksi luonnos ei täytä direktiivin verkkosisällönjakopalvelulle asettamia kumulatiivisia velvoitteita sivuuttaessaan kokonaan direktiivin rakenteeseen lainsäätäjän liittämän ajallisen tapahtumaketjun.

Stay down. Luonnoksessa ei myöskään säädetä, että verkkosisällönjakopalvelun tulisi viipymättä poistaa luvaton aineisto saatuaan siitä perustellun ilmoituksen oikeudenhaltijalta sekä myös estää parhaansa mukaan kyseisen aineiston tulevat lataukset palveluun (stay down -velvoite).

Hallituksen esitysluonnoksen 55 a § 2 ja 3 momentissa luetellut oikeasuhtaisuutta arvioitaessa huomioon otettavat seikat poikkeavat merkittävästi direktiivistä. Ne muuttavat direktiivissä saavutettua tasapainoa merkittävästi oikeudenhaltijoiden vahingoksi. Käyttölupien kattavuus ja sopivuus palvelun tarpeisiin ja käyttölupien ehtojen kohtuullisuus ottaen huomioon käytön kohteena olevien oikeuksien arvo palvelun tarjoajan liiketoiminansa eivät voi olla suhteellisuusperiaatteen valossa huomioon otettavia seikkoja.

Kansallisen lainsäädännön tulee pyrkiä luomaan direktiivin tavoitteiden mukaiset tasapainoiset ja toimivat markkinat. Luonnoksen mukaisen lainsäädännön vaikutukset olisivat päinvastaiset.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pykälä on kirjoitettu voimakkaan prosessimallin mukaisesti, joka ei Gramexin näkemyksen mukaan tule kestäväksi aikaa eikä ole muutenkaan perusteltua. Suuri osa pykälän mukaisista ratkaisuista on sellaisia, että ne tulee jättää markkinaehtoisesti ratkaistavaksi.

Direktiivissä vaadittavat tiedot kuvataan 17 artiklan 8 kohdassa: ” Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat antavat oikeudenhaltijoille näiden pyynnöstä riittävät tiedot 4 kohdassa tarkoitettua yhteistyötä koskevien käytäntöjensä toiminnasta ja, kun lisensointisopimuksia tehdään palveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välillä, tiedot sopimusten kattaman sisällön käytöstä.” Tällainen avoin säädös olisi luonnoksen mukaista sääntelyä parempi tapa säätää tiedonantovelvollisuudesta.

Tekijänoikeuslaissa on hyvä säätää 17 artiklan 9 kohdan velvoitteesta, jonka mukaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien on ehdoissaan ilmoitettava käyttäjille, että nämä voivat käyttää teoksia ja muuta suojattua aineistoa unionin oikeudessa säädettyjen, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien poikkeusten tai rajoitusten nojalla.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Keskeiset havainnot

- Ehdotettu 55 c §:ssä asetettu täyden vastaavuuden edellytys on kohtuuton oikeudenhaltijoita kohtaan.
- Direktiivin implementointi ei edellytä ehdotetun pykälän 2 momentin kaltaista menettelyä ja sellainen olisi käytännössä mahdotonta toteuttaa ottaen huomioon verkkosisällönjakopalveluihin ladatun sisällön määrä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien tulee välittömästi estää yleisön pääsy aineistoon ainoastaan silloin, kun sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto vastaa täysin poistettavaksi vaadittua teosta.

Mikäli sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei vastaa täysin poistettavaksi vaadittua teosta, alkaisi 55 c § 2 momentin mukaan seuraavanlainen prosessi: ” Jos 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei kaikilta osin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, tai jos sisällön tuottajan antaman selvityksen tai muun syyn perusteella voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla, palvelun tarjoajan on välittömästi annettava teoksen poistamista vaatineelle tieto edellä tarkoitetun aineiston vastaavuudesta sekä sisällön tuottajan esittämistä perusteluista tai muista syistä, joiden perusteella teoksen käyttö voi olla sallittua lain tai sopimuksen nojalla. Jos teoksen poistamista vaatinut edellä mainitun tiedon saatuaan vakuuttaa, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tämän lain mukaista oikeutta, palvelun tarjoajan on estettävä yleisön pääsy aineistoon.”

Ehdotettua estomallia perustellaan hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunninnalla, jossa päädyttiin virheellisesti siihen lopputulokseen, että sisällön tuottajien perusoikeuksien turvaamiseksi tulee säätää direktiivin ylittäviä suojakeinoja. Gramex on lausunut tarkemmin kohdassa 10.1. luonnoksen perusoikeuspunninnan ongelmista.

Ehdotettu 55 c §:ssä asetettu täyden vastaavuuden edellytys on kohtuuton oikeudenhaltijoita kohtaan. Direktiivin implementointi ei edellytä ehdotetun pykälän 2 momentin kaltaista menettelyä. DSM-direktiivin 17 artiklan mukaan verkkosisällönjakopalvelut välittävät teoksia yleisölle ja ovat siitä vastuussa. Tästä lähtökohdasta käsin tarkasteltuna on hyvin erikoista, että hallituksen esityksessä nähdään ongelmana se, että verkkosisällönjakopalvelut joutuisivat tekemään päätöksiä yleisölle välittämänsä sisällön suhteen ja päätöksenteko aineiston tekijänoikeutta loukkaavuuden suhteen vyörytetään 2 momentin mukaisen menettelyn kautta oikeudenhaltijoille.

Direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa säädetään edellytykset sille, miten verkkosisällönjakopalvelutarjoaja voi vapautua 1 kohdan mukaisesta tekijänoikeudellisesta vastuusta. Luonnoksen 55 c § on osa 6 a luvun kokonaisuutta, jossa verkkosisällönjakopalveluille yksiselitteisesti säädettäväksi määrättyä vastuuta laimennetaan oikeudenhaltijoiden vahingoksi ja säädetään direktiivin tarkoituksen vastaisesti.

Lisäksi ehdotettu malli on käytännössä mahdotonta toteuttaa käytännössä. Esimerkiksi YouTubeen ladataan noin 500 tuntia sisältöä joka minuutti.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Hallituksen esitysluonnoksessa (s.111) todetaan, että ”Pykälän mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa ei saisi vaatia estämään yleisön pääsyä sellaiseen sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Direktiivin 17 artiklan tekijöille tarjoama mahdollisuus vaatia sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen poistamista tai pääsyn estämistä niihin koskee ainoastaan aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta tai lähioikeutta.” Luonnoksen mukaan (s. 39) kielto olisi tärkeä sisällön tuottajien sanavapauden turvaamiseksi.

Suomen siviilioikeudessa on vakiintunut yleinen oikeuden väärinkäytön kielto. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että oppia oikeudenväärinkäytön kiellosta voidaan soveltaa myös tekijänoikeusjärjestelmään, vaikka korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä ei löydy tätä tukevia ratkaisuja (Still: Tekijänoikeuden väärinkäytöstä, Defensor Legis N:o 4 /2008 s. 629).

DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukana oikeudenhaltijoiden tulee perustella pyyntönsä asianmukaisesti pyytäessään teostensa tai muun suojatun aineiston saannin estämistä tai niiden poistamista.

Gramexin näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettu 55 d mukainen kielto on tarpeeton. Oikeusjärjestelmässä on jo vakiintunut oikeuden väärinkäytön kielto ja lisäksi direktiivi asettaa oikeudenhaltijoille perusteluvelvollisuuden osana verkkosisällönjakopalvelujen valitus- ja oikeussuojamekanismin mukaista käsittelyä.

Ehdotettua kieltoa perustellaan hallituksen esitysluonnoksen perusoikeuspunninnalla, jossa päädyttiin virheellisesti siihen lopputulokseen, että sisällön tuottajien perusoikeuksien turvaamiseksi tulee säätää direktiivin ylittäviä suojakeinoja. Gramex on lausunut tarkemmin kohdassa 10.1. luonnoksen perusoikeuspunninnan ongelmista.

Hallituksen esitysluonnoksen 55 d § yhdessä 55 k § kanssa horjuttavat direktiivin tasapainoa ja ovat sen tarkoituksen vastaisia.

Hallituksen esitysluonnoksen 55 d § on poistettava perusteettomana

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Hallituksen esitysluonnoksen 55 e §:n luonnoksessa on jätetty huomioimatta se seikka, että DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa mainittuja estämistä ja poistamista on säännelty direktiivissä eri tavalla. Estäminen estää sisällön päästyn verkkosisällönjakopalveluun. Tämä tapahtuu direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b) alakohdan mukaan oikeudenhaltijoiden antamien merkityksellisten ja tarvittavien tietojen perusteella. Poisto tapahtuu sisällön jo ollessa yleisön saatavilla verkkosisällönjakopalvelussa ja direktiivin 17 artiklan 4 kohdan c) alakohdan mukaan oikeudenhaltijoiden tulee toimittaa riittävän perusteltu ilmoitus poistojen osalta.

Luonnoksen perusteluissa (s.122) todetaan, että ilmoitus olisi annettava välittömästi, kun yleisön pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon on estetty 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. Luonnoksessa ei siten tehdä direktiivin mukaista eroa estojen ja poistojen välillä 55 e §:n ilmoitusvelvollisuuden osalta.

Luonnoksen mukainen sääntely tekisi menettelystä tarpeettoman kankeaa ja lisää oikeudenhaltijoiden työmäärää merkittävästi. Tämä on yksi 6 a luvun säännöksistä, joka vesittää direktiivin tavoitteita lisensointimarkkinan kehittymisestä ja tasapainon saavuttamisesta oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalveluiden välille.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Hallituksen esitysluonnoksessa luotu malli ei vastaa jo käytössä olevia direktiivin mukaisia malleja, oikeudenhaltijat asetetaan direktiivissä säädetystä merkittävästi poikkeavaan asemaan prosessissa ja esitysluonnoksen malli vaarantaa sisällön tuottajien ja verkkosisällönjakopalvelujen oikeusturvan.

DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan ” Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ottavat käyttöön vaikuttavan ja nopean valitus- ja oikeussuojamekanismin, joka on niiden palvelujen käyttäjien saatavilla silloin, kun on kyse riidoista, jotka koskevat heidän palveluun lataamiensa teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämistä tai niiden poistamista.”

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaman valitus- ja oikeussuojamekanismin mukaisesti tehdyt valitukset on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä, ja palveluun ladatun sisällön saannin estämistä tai sen poistamista koskevien päätösten on oltava ihmisen tekemän arvioinnin kohteena. Mekanismin on yksi direktiivin mukaisista keinoista tasapainon löytämiseksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määrättyjen perusoikeuksien välisen tasapainon löytämiseksi.

Suurella osalla niistä palveluista, jotka kuuluvat säännöksen piiriin on jo olemassa toimivat valitus- ja oikaisumekanismit, jotka vastaavat direktiivin 17 artiklan 9 kohdan vaatimuksia. On erikoista, että markkinoilla muodostuneet toimivat mallit sivuutetaan ja luodaan uusi monimutkainen, moniportainen ja kankean prosessuaalinen malli, joka on irti todellisuudesta.

Oikeudenhaltijoiden erikoista asemaa mekanismeissa koskevaa sääntelyä perustellaan hallituksen esitysluonnoksessa direktiivin lähtökohtien vastaisilla argumenteilla, jotka pohjautuvat luonnoksen 55 a §:ssä säädettäväksi ehdotettuun direktiivin vastaiseen vastuurakennelmaan.

”Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Tässä lähtökohtana on, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa ei velvoiteta ratkaisemaan tekijöiden ja sisällön tuottajien välisiä riitoja. Koska poistopyynnön esittänyt on se, jonka vaatimuksesta yleisön pääsy aineistoon on estetty ja jolla on hallussaan kaikki relevantit tiedot teoksesta ja siihen liittyvistä sopimuksista tai muista seikoista, jotka voisivat olla relevantteja oikaisupyynnöä käsiteltäessä, olisi poistopyynnön esittäjän käsiteltävä oikaisupyynnöt (Hallituksen esitysluonnos, s 39).”

Mikäli sääntelyn lähtökohdaksi hyväksyttäisiin DSM-direktiivin 17 artiklan 1 kohdan yksiselitteinen ja selväsanainen lähtökohta, jonka mukaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon, olisi luonnollista, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja tekee palvelussaan tarjolla olevaa sisältöä koskevat ratkaisut.

Luonnoksessa ehdotettu mekanismi on ongelmallinen sekä sisällön tuottajien että verkkosisällönjakopalvelujen oikeusturvan kannalta. Sisällön tuottajan tekemän valituksen ratkaisisi valituksen kohteena olevan poistopyynnön tehnyt oikeudenhaltija. Verkkosisällönjakopalvelu, joka on vastuussa teosten yleisölle välittämisestä, olisi ulkoistettu prosessista, jonka lopputuloksena voisi olla sen vastuu palveluun päätyvästä sisällöstä.

Hallituksen esitysluonnoksen 55 f §:ssä ehdotettua menettelyä ei tule säätää. Valitus- ja oikeussuojamekanismeja koskevan sääntelyn tulee seurata direktiivin sanamuotoja ja mahdollistaa markkinaehtoisesti rakentuneiden mekanismien kehittyminen direktiivin asettamissa raameissa.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan ” Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja.”

Alla kohdassa 10.3.h. Gramexin ehdotus siitä, miten asia voitaisiin järjestää kustannustehokkaasti varmistaen riittävä asiantuntemus.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa säädetään riitojen ratkaisemisesta verkkosisällönjakopalvelun tarjoaman valitus- ja oikeussuojamekanismin lisäksi seuraavaa: ”...Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja. Tällaisten mekanismien avulla riidat on voitava ratkaista puolueettomasti, eivätkä ne saa poistaa käyttäjältä kansallisen lainsäädännön tarjoamaa oikeudellista suojaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta käyttäjien oikeuksia käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja. Erityisesti jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät voivat kääntyä tuomioistuimen tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa poikkeusta tai rajoitusta.”

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan kokonaan uuden riidanratkaisuelimen perustamista, jonka kokonaiskustannukset olisivat noin 170 000 euroa vuodessa. Tällaista ei direktiivi edellyttä ja ehdotus vaikuttaa tarpeettoman raskaalta ottaen huomioon kohdassa 10.1. esitetyt erimielisyyksien erittäin pienet määrät usean vuoden seurantajakson aikana.

Suomen lainsäädännön mukaan kaikki riidat, joissa sovinto on mahdollinen, voidaan ratkaista vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Yleisimmät menettelyt ovat sovintomenettely ja välimiesmenettely. Vaihtoehtoiseksi riitojenratkaisumenettelyksi osapuolet voivat valita myös julkisen sektorin ylläpitämän tuomioistuinsovittelun. Sovittelusta yleisessä tuomioistuimessa säädetään riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (394/2011). Laissa säädetään lisäksi tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi. Myös Suomen Asianajajaliitto ja Keskuskauppakamari tarjoavat sovittelumenettelyjä.

Mikäli hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla katsotaan, että mikään olemassa oleva tuomioistuimen ulkopuolinen riidanratkaisumenettely ei ratkaistavien asioiden luonteen vuoksi sovellu, Gramexin näkemyksen mukaan tekijänoikeusneuvosto soveltuisi parhaiten erimielisyyksien ratkaisijaksi.

Todennäköisesti suuri osa erimielisyyksistä tulisi koskemaan teosten käyttöä rajoitusten perusteella. Tekijänoikeusneuvosto olisi oikea elin luomaan ja ylläpitämään ratkaisukäytäntöä tekijänoikeuslaissa säädettyjen rajoitusten tulkinnasta. Tekijänoikeusneuvostoon voitaisiin perustaa pienempiä työryhmiä, jotka ratkaisisivat asiat kohtuullisessa ajassa myöskin sopimuksia koskevien erimielisyyksien osalta. Tämä olisi todennäköisesti myös taloudellisesti ehdotettua tehokkaampi vaihtoehto.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotetun 55 i §:n 3 momentin mukaan ” Jos lautakunta katsoo, ettei ole ilmeistä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tekijänoikeutta, sen tulee antaa suositus aineiston palauttamisesta.”

Aineiston palauttamissuosituksen kynnys on asetettu liian alhaiseksi. Lautakunnan arvioidessa esimerkiksi onko kyseessä teoksen käyttö tekijänoikeuden rajoituksen nojalla vai ei on kyseessä ”tavallinen” tekijänoikeuslain tulkintatilanne, jonka ratkaisulla on vaikutusta niin oikeudenhaltijan kuin sisällön tuottajan oikeuksiin. Ehdotettua ilmeisen loukkauksen vaatimusta ei tule säätää, vaan riidanratkaisuelimen päätösten ja suositusten tulee perustua kunkin riidan kohdetta koskevaan lainsäädäntöön.

Riidanratkaisuelimen ei tule käsitellä korvauskysymyksiä hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla. Mahdolliset korvauskysymykset on perusteellisen käsittelyn varmistamiseksi ratkaistava tuomioistuimessa.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Gramex kannattaa sitä, että riidanratkaisuelimen ratkaisut ovat julkisia.

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Hallituksen esitysluonnoksen (s. 115) mukaan sisällön tuottajalla olisi oikeus saada aineiston perusteettomasta poistosta hyvitys siltä, joka on vaatinut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa poistamaan käyttäjän verkkosisällönjakopalveluun tallentaman aineiston ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä.

Vahingonkorvauslain (412/1974) perusteella oikeudenhaltijat ovat velvollisia korvaamaan käyttäjille aiheuttamansa vahingon, joten erityyssäntely ei ole tältä osin tarpeellista. Vahingonkorvauksen osalta ehdotetulle sääntelylle ei ole tarvetta, ja hyvityksen osalta ehdotetun kaltaista lakia ei tule säätää.

Esityksen mukaan hyvitysvelvolliseksi voisi ilmeisesti joutua, vaikka teko ei olisi huolimaton. Ottaen huomioon direktiivin tavoitteen vahvistaa korkeatasoista suojaa oikeudenhaltijoille ja edistää lisensointimarkkinoiden kehitystä vaikuttaa ehdotettava hyvitys kummalliselta. Direktiivi ei tällaista sääntelyä edellytä eikä Gramexin tietojen mukaan muissa jäsenvaltiossa ole vastaavasta säädetty.

Hyvityksen ja vahingonkorvauksen käsittely hallituksen esitysluonnoksen mukaisessa menettelyssä olisi osallisten oikeusturvan kannalta arveluttavaa ja voisi johtaa oikeudenhaltijoiden näkökulmasta kohtuuttomiin lopputuloksiin. On syytä huomata, että oikeudenhaltijat, joiden maksettavaksi hyvitystä ja vahingonkorvausta voitaisiin suositella, voisivat olla myös luonnollisia henkilöitä.

I. Ehdotetussa 55 I §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Vastauksemme koskee hallituksen esitysluonnoksen 55 I §:n kanneoikeutta.

Esitysluonnoksen 55 I §:n 1 ja 3 momentti ovat kannatettavia sellaisenaan.

Yllä kohdassa 10.3.d. Gramex on esittänyt, että kyseinen pykälä tulisi poistaa perusteettomana.

Esitysluonnoksen 2 momentti tulisi tähän kokonaisuuteen liittyvänä poistaa.

Verkkosisällönjakopalvelu välittää teoksia yleisölle direktiivin 17 artiklan mukaisesti. Tämän vastuun vesittämistä ei tule mahdollistaa 2 momentissa ehdotetulla tavalla, jollaista direktiivi ei edellytä.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussääntelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslissenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Luonnoksen 14 §:n opetuspoikkeuksen osalta tehty taloudellinen vaikutusarviointi on perusteiltaan virheellinen. Rajoitus on laajempi kuin direktiivien mahdollistama opetuksen havainnollistaminen. Rajoitus hajottaisi opetuskäyttöä koskevan lisensointijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden.

Tekijänoikeuslain 21 §:ään ehdotettujen muutosten vaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Vaikutusten kuvailussa on lausunnossa tarkemmin kuvattuja perustavanlaatuisia virheitä ja puutteita.

Ottaen huomioon hallituksen esitysluonnoksen perustumisen monin kohdin virheellisille lähtökohdille, ei lausuntoajan puitteissa ole ollut mahdollista tuottaa täydentävää tietoa näin poikkeuksellisille lähtökohdille perustuvan sääntelyn vaikutuksista. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että vaikutukset olisivat hyvin haitallisia ja arvaamattomia. Lainsäädäntöä jouduttaisiin direktiivin vastaisena todennäköisesti jälleen muuttamaan muutaman vuoden kuluttua.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

DSM-direktiivin 17 artiklan implementointiin liittyen:

- Virheellinen lähtökohta direktiivin tulkinnassa vääristää perusoikeuspunnintaa.
- Sisällön tuottajan sananvapautta ylikorostetaan perusteetta tavalla, joka johtaa direktiivissä säädetyn perusoikeustasapainon järkkymiseen ja johtaa osaltaan direktiivin vastaiseen sääntelyyn.
- Perusoikeuspunninnan käytännön konteksti on sivuutettu. Tämä johtaa sananvapauden ylikorostumiseen.

- Tekijänoikeuslaissa oikeudenhaltijoiden persoonan kunnioittamisen suojaamiseksi säädettyjä moraalisia oikeuksia ei huomioida punninnassa.

Tarkemmin asiaa on käsitelty lausunnon kohdassa 10.1.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

30 ja 47 §

Äänitteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttöä koskevaan 47 §:ään ehdotetaan lisättäväksi viittaus 30 §:ään, joka koskee selvitystä teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Tekijänoikeuslain 47 § on niin sanottu pakkolisenssipykälä, joka yhdessä 47 a §:n kanssa muodostaa yhteishallinnointiorganisaatioita koskevan kokonaisuuden.

Ehdotetun 30 § mukaisten velvoitteiden ei DSM-direktiivin 20 artiklan mukaan tulisi koskea yhteishallinnointiorganisaatioita.

Gramexin näkemyksen mukaan 47 §:n luonnoksessa oleva viittaus 30 §:ään tulisi poistaa.

64 b Maantieteelliset rajat ylittävä radio- tai televisiolähetys

Keskeiset havainnot

- Oheispalelut sekoitetaan lähetystoimintaan 25 f ja 25 h § tapaan – tämä on kestävä ratkaisu.
- Verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan alkuperämaan periaatteesta on säädetty direktiivin vastaisesti.

Perustelut. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan uudella 64 b §:llä pannaan täytäntöön verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan alkuperämaaperiaatetta koskevat säännökset. Ehdotetussa 64 b §:ssä heijastuvat samat virheelliset tulkinnat verkkolähetysdirektiivin 3 artiklasta, jotka on tuotu yksityiskohtaisesti ilmi tämän lausunnon kohdassa 7.1. ja 7.2.

Verkkolähetysdirektiivin 3 artikla koskee alkuperämaaperiaatteen soveltamista verkossa tarjottaviin oheispalveluihin. Oheispalvelulla tarkoitetaan lähetystoimintaa harjoittavan tahon palvelua, jossa on tarjolla televisio- tai radio-ohjelmia suorina lähetyksinä, suorien lähetysten on demand

jälkilähetyksiä sekä näiden lähetysten oheismateriaalia. Artikla ei koske lähetystoimintaa kokonaisuudessaan.

Luonnoksen sivulla 118 oleva 64 b §:ää perusteleva kappale ilmentää virheelliset tulkinnat pykäläluonnoksen taustalla. ” Alkuperämaaperiaatetta koskevan säännöksen nojalla lähettäjäyrittäjien radio- tai televisiolähettykseen liittyvien tekijänoikeudellisesti relevanttien tekojen katsotaan tapahtuvan vain siinä ETA-valtiossa, johon lähettäjäyrittäjä on pääasiallisesti sijoittautunut. Näin ollen lähettäjäyrittäjien tulee hankkia kaikki radio- tai televisiolähettyksen yleisön vastaanotettavaksi saattamiseksi ETA-alueella tarvittavat luvat ainoastaan kyseisessä valtiossa, jos lähettäjäyrittäjä haluaa lähettää radio- ja televisiolähettyksiä yli rajojen. Säännöksen tarkoittaman rajat ylittävän radio- tai televisiolähettyksen tulee olla lähettäjäyrittäjien alkuperäinen, yleisön saataville saatettu, lähetys. Säännös koskee teosten saattamista yleisön vastaanotettavaksi verkossa tarjottavassa oheispalvelussa lähettäjäyrittäjien toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla.”

Kuten lausunnon kohdassa 7.1. on todettu, oheispalveluja ei voida rinnastaa lähetystoimintaan. Ehdotetussa 64 b §:ssä jatketaan pykälät 25 f ja 25 h läpäisevää virheellistä tulkintaa oheispalvelujen ja lähetystoiminnan suhteesta sekä verkkolähetysdirektiivissä säädetyistä alkuperämaan periaatteista.

Verkkolähetysdirektiivin johdantolauseessa 9. nimenomaisesti todetaan, että alkuperämaan periaatetta tulee soveltaa vain verkossa tarjottavaan oheispalveluun: ” Alkuperämaan periaatetta olisi sovellettava yksinomaan oikeudenhaltijoiden tai oikeudenhaltijoita edustavien tahojen, kuten yhteishallinnointiorganisaatioiden ja lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden väliseen suhteeseen ja vain verkossa tarjottavan oheispalvelun tarjoamista, saamista tai käyttöä varten. Alkuperämaan periaatetta ei pitäisi soveltaa mihinkään myöhempään teosten tai muun suojatun aineiston langalliseen tai langattomaan yleisölle välittämiseen tai mihinkään myöhempään teosten tai muun suojatun aineiston langalliseen tai langattomaan yleisön saataviin saattamiseen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, tai mihinkään myöhempään kappaleen valmistamiseen verkossa tarjottavaan oheispalveluun sisältyvästä teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta.”

Tämä direktiivin nimenomainen määritelmä on 64 b §:ssä jätetty huomioimatta säädettäessä maantieteelliset rajat ylittävistä televisio- ja radiolähettyksestä hallituksen esitysluonnoksen laajuudessa. On kyseenalaista, onko yksittäisellä jäsenvaltiolla oikeutta säätää alkuperämaan periaatteen soveltuvuudesta laajemmin kuin mitä direktiivi mahdollistaa.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta.

Gramexin näkemyksen mukaan hallitusesitysluonnoksen valmistelua tulisi jatkaa monin osin puhtaalta pöydältä.

DSM-direktiivin 17 artiklan implementointi

Keskeiset huomiot

Koko 6 a luku tulee valmistella uudestaan direktiivin tavoitteet ja lähtökohdat huomioiden sekä seuraten 17 artiklan systematiikkaa ja sanamuotoja.

Hallituksen esitys jättää huomioimatta direktiivissä selväsanaisesti määritellyn lähtökohdan verkkosisällönjakopalveluista aktiivisina toimijoina, joihin ei sovelleta sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaista vastuuvapautta. Tämä virhe säätelyn perustassa johtaa direktiivillä saavutetun tasapainon järkkymiseen. Säätely kaventaisi perusteetta oikeudenhaltijoiden omaisuudensuojaa ja olisi direktiivin tavoitteiden vastainen.

DSM-direktiivin harmonisointipyrkimys sivuutetaan täysin.

Perustelut

DSM-direktiivin 17 artiklan implementoinnilla tulisi voimaan saattaa se osa direktiivistä, joka puuttuu ns. arvokuiluongelmaan (eng. value gap). Arvokuiluksi kutsutaan sitä, että Youtuben kaltaiset verkkosisällönjakopalvelut voivat halutessaan levittää verkossa tekijänoikeudella suojattua sisältöä sopimatta ja maksamatta mitään oikeudenhaltijoille.

Ongelma syntyy siitä, että verkkosisällönjakopalvelut ovat voineet väittää, että yli 10 vuotta sitten luotu passiivisten säilytyspalvelujen suojaksi tehty ”safe harbour”-vastuunrajoitus koskee myös aktiivista julkaisupalveluja.

EU puuttui tähän ongelmaan säätämällä DSM-direktiivin 17 artiklan. Se määrää, että verkkosisällönjakopalvelut ovat liiketoiminnassaan aktiivisia teosten käyttäjiä. Ideana on, että tämän vastuun myötä verkkosisällönjakopalvelujen ja oikeudenhaltijoiden välille kehittyy toimivat ja

oikeudenmukaiset markkinat. Tämä on sekä palvelussa sisältöä julkaisevan kuluttajan ja julkaistun sisällön tekijöiden yhteinen etu.

Direktiivin on asiassa selväsanainen: ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitettun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon”

”Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on sen vuoksi saatava lupa direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta, esimerkiksi tekemällä lisensointisopimus, jotta se voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin”

”Kun verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen tässä artiklassa säädetyin edellytyksin, direktiivin 2000/31/EY 14 artiklan 1 kohdassa säädettyä vastuun rajoitusta ei sovelleta tämän artiklan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin.”

Suomessa tulee direktiivin mukaisesti säätää, että

- verkkosisällönjakopalvelu suorittaa yleisölle välittämisen tai saataville saattamisen, ja
- näin toimiessaan verkkosisällönjakopalvelut eivät kuulu sähkökauppadirektiivin 14 artiklan vastuuvapauden piiriin.

Lausuntokierroksella oleva esitysluonnos laiminlyö näiden lähtökohtien säätämisen. Tästä laiminlyönnistä seuraa, että implementointiesitys lähtee virheelliseen suuntaan eikä vastaa direktiiviä, ei toteuta sen tavoitteita ja tekisi Suomesta täysin omanlaisensa lainsäädännön saarekkeen EU-alueella.

Direktiivin vastaisista lähtökohdista. Hallituksen esitysluonnoksen 6 a luku on kirjoitettu direktiivin vastaisista lähtökohdista eikä sitä Gramexin näkemyksen mukaan tule antaa hallituksen esityksenä. Valmistelua tulee jatkaa noudattaen direktiivin tavoitteita ja lähtökohtia, seuraten direktiivin rakennetta ja sanamuotoja. Hallituksen esitysluonnoksen 6 a lukua koskevat pykälät ja niiden perustelut heijastavat voimakkaasti direktiivin vastaisia lähtökohtia.

DSM-direktiivin mukaan verkkosisällönjakopalvelut ovat palveluissa olevan sisällön käyttäjiä ja ne välittävät käyttäjien (sisällön tuottajien) palveluun lataamia teoksia yleisölle. Tästä syystä verkkosisällönjakopalvelut ovat vastuussa teosten käytöstä. Käyttäessään teoksia liiketoiminnassaan

verkkosisällönjakopalvelujen on lähtökohtaisesti hankittava lupa oikeudenhaltijoilta. Tämä on lähtökohta kaikessa muussakin liiketoiminnassa, jossa teoksia käytetään.

Verkkosisällönjakopalvelujen harjoittaman liiketoiminnan erityispiirteet on direktiivissä otettu vastuun kannalta huomioon siten, että vastuusta vapautumiseen on säädetty oma erityinen mekanismi.

Verkkosisällönjakopalvelujen vastuu ja luvan hankkimisen lähtökohtaisuus tulee olla sääntelyn perustana. Hallituksen esitysluonnoksessa nämä on käytännössä sivuutettu täysin. Esitysluonnoksen sääntely rakentuu verkkosisällönjakopalvelujen lähtökotaisen vastuun sijaan ”korotetun huolellisuusvelvoitteen” varaan. Korotettu huolellisuusvelvoite johdetaan sähkökauppadirektiivin sääntelyn kautta, jota ei sovelleta verkkosisällönjakopalveluihin niiden välittäessä teoksia yleisölle.

Gramex pitää kestävämmänä hallituksen esitysluonnoksessa valittua lähestymistapaa, jossa yllä kuvattua direktiivin mukaista verkkosisällönjakopalvelujen vastuuta ei nimenomaisesti säädetä. Valittu linja on direktiivin vastainen ja erittäin vahingollinen Gramexin edustamille oikeudenhaltijoille.

Kun koko direktiivin 17 artiklan lähtökohta on sivuutettu johtaa siihen, että käytännössä hallituksen esitysluonnoksen koko 6 a luku on Gramexin näkemyksen mukaan kelvoton hallituksen esitykseksi. Luvun pykälät tulee kirjoittaa direktiivin systematiikkaa ja sanamuotoja mukailleen uudelleen.

Mikäli hallituksen esitys annettaisiin luonnoksen mukaisin perusteluin, tulisi perusteluista merkittävä oikeuslähde. Perusteluiden pohjautuessa virheelliseen direktiivin tulkintaan muodostuisi Suomeen hyvin epäselvä oikeustila, joka olisi todella haitallinen. Tästä syystä myös hallituksen esitysluonnoksen perustelut tulee tältä osin uusia vastaamaan direktiivin lähtökohtia ja tavoitteita.

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla annetuilla direktiiveillä edistetään sisämarkkinoiden toimintaa ja luodaan kehys teosten ja muun aineiston hyödyntämiselle. Yhdenmukaistettu lainsäädäntökehys edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja edistää innovointia, luovuutta, investointeja ja uuden sisällön tuotantoa, jotta vältetään sisämarkkinoiden pirstoutuminen. Mikäli Suomi lähtee hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti voimakkaasti muista jäsenvaltioista poikkeavalle sääntelylinjalle, on se DSM-direktiivin perustavoitteiden vastaista ja johtaa pitkittyneeseen epäselvään oikeustilaan.

Nopeasti vanhenevaa kankeaa sääntelyä, joka ei jätä tilaa markkinaehtoiselle kehitykselle. DSM-direktiivin 17 artikla on kirjoitettu avoimeksi muun muassa siitä syystä, että sääntely ei vanhenisi tekniikan kehittyessä. Johdantolauseen 3 mukaan ” Tekniikan nopea kehitys muuttaa koko ajan sitä, miten teoksia ja muuta suojattua aineistoa luodaan, tuotetaan, levitetään ja hyödynnetään. Uusia

liiketoimintamalleja ja uusia toimijoita syntyy jatkuvasti. Asiaa koskevan lainsäädännön on oltava tulevaisuuden kannalta kestävä, jotta tekniikan kehitystä ei rajoiteta.” Hallituksen esitysluonnoksessa valittu, direktiivin sääntelytavasta poikkeava, tarkka prosessuaalinen sääntely on nopeasti vanhentuvaa eikä jätä riittävästi liikkumavaraa lisensointikäytäntöjen ja tekniikan markkinaehtoiselle kehitymiselle.

DSM direktiivin, kuten kaikkien muiden Euroopan Unionin säädösten, tulkinta tulee saamaan lopullisen muotonsa Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintakäytännöstä. Mikäli Suomi implementoi direktiivin sen vastaisesti, tulee lainsäädäntöä tulkintakäytännön vakiinnuttua jälleen muutaman vuoden kuluttua muuttaa. Tällainen oikeudellisen epävarmuuden pitkittynyt tila olisi hyvin haitallista.

Verkkolähetysdirektiivin implementointi

Verkkolähetysdirektiivin implementointi on lausunnossa tarkemmin kuvatulla tavalla puutteellisesti valmistelu.

Oheispalveluista tulee säätää erikseen omassa pykälässään. Oheispalveluiden rinnastaminen lähetystoimintaan on kestävä ratkaisu, jolle ei ole hallituksen esitysluonnoksessa esitettyjä perusteita ja se on tekijänoikeuslain systematiikan vastainen.

Verkkolähetysdirektiivin implementointia tulee tältä osin valmistella uudelleen ottaen huomioon direktiivin sanamuodot, tavoitteet ja lähtökohdat seuraten verkkolähetysdirektiivin systematiikkaa ja sanamuotoja. Lähetystoiminnan eri muotojen rajat tulee selkeyttää.

Opetuspoikkeus

Hallituksen esitysluonnoksen 14 §:n rajoitus ei ole DSM-direktiivin eikä tietoyhteiskuntadirektiivin mukainen. Esitys täytyy rajoitusten säätämisen edellytyksesi asetetun kolmen kohdan testin vaatimuksia.

Suoralisensoinnin ja sopimuslisenssin tulee säilyä ensisijaisena tapana mahdollistaa teosten käyttö opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa.

Ala-Hannula Juhani
Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry